

289^η Συνεδρίαση

Τρίτη 28 Ιανουαρίου 2014, ώρα 17.30

ΓΕΣΥ/ΕΓΓ.1794/Σ289(28-1-2014)

ΣΥΝΤΑΞΗ: Κ. Βαλεοντής

Το β' συνθετικό «-ίαση» και η παραγωγική κατάληξη «-ωση» στην ιατρική ορολογία

1. Οι καταλήξεις -ίαση και -ωση στα γενικά λεξικά

1.1 Στην αγγλική (Webster's RHUD)

-iasis,

a noun suffix occurring in loanwords from Greek: *psoriasis*. Cf. **-asis**.

[< Gk, equiv. to *-i-* v. formative + *-sis* -SIS]

-osis,

a suffix occurring in nouns that denote **actions, conditions, or states** (*hypnosis; leukocytosis; osmosis*), esp. **disorders or abnormal states** (*chlorosis; neurofibromatosis; tuberculosis*). Cf. **-otic**.

[on the model of Gk borrowings ending in Gk *-sis*, as *skl̥rsis* SCLEROSIS, derived orig. from verbs ending in the formative *-o-* (*--* in n. derivatives), with the suffix *-sis* -SIS]

1.2 Στη γαλλική (Le Petit Robert)

-iasis, ή άλλη σχετική κατάληξη, δεν υπάρχει

-ose

Élément, du gr. *-ôsis*, servant à former des noms de maladies non inflammatoires : *arthrose, névrose*.

1.3 Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής (ΛΚΝ) (Ιδρ. Τριανταφυλλίδη)

-ίαση [íasi] : (ιατρ.) β' συνθετικό σε σύνθετα θηλυκά ουσιαστικά, κυρίως για την απόδοση στα νέα ελληνικά ξένων ιατρικών όρων· δηλώνει **παθολογική κατάσταση, ασθένεια**: *ελεφαντ~, εχίνοκοκκ~, μυκητ~, πιτυρ~, φθειρ~, ψωρ~*.

[λόγ. < ελνστ. *-ία(σις)* -ση < (μετον. ρ. *-ιά(ω)* δηλωτικά παθολογικής κατάστασης) ως β' συνθ.: **αρχ.** *ψώρ-α* > *ψωρ-ιάω* > ελνστ. *ψωρ-ίαςις* & **βλατ.** *-iasis* < ελνστ. *-ίαςις*: *διστομ-ίαςις* < **βλατ.** *distomiasis* & στη θέση του γαλλ. **-ose** (δες *-ωση*¹⁾: *δερματ-ίαση* < γαλλ. *dermatose*]

-ωση¹ [osi] : (ιατρ.) **επίθημα** για το σχηματισμό αφηρημένων θηλυκών ουσιαστικών κυρίως για την απόδοση στη νέα ελληνική ξένων ιατρικών όρων· δηλώνει **παθολογική κατάσταση, ασθένεια**: 1. *μυκήτωση, βακίλωση, αμοιβάδωση, τοξοπλάσμωση, δοθιήνωση, λειχήνωση, φλυκταίνωση, εκτεταμένη παρουσία μυκήτων, βακίλων κτλ.* 2. **παρουσιάζει ορισμένα χαρακτηριστικά στοιχεία ή εμφανίζεται σε συγκεκριμένο σημείο του σώματος**: *αβιταμίνωση, λίπωση, νεύρωση, οστεοπόρωση*. || *αδενοσκλήρωση, αορτοστένωση, αρτηριοσκλήρωση, σπονδύλωση.*

[λόγ. < **αρχ.** επίθημα αφηρ. μεταρ. θηλ. -ω(σις) -ση (δες λ.) (< -σις σε ρ. σε -όω: **αρχ.** δῆλ-ω-σις) και εξειδίκευση σε ιατρικούς όρους: **αρχ.** πύρ-ωσις, ελνστ. συνάρθρ-ωσις & διεθ. -ose < λατ. -osis < **αρχ.** -ωσις: αβιταμίν-ωσις < γαλλ. avitaminose, νεύρ-ωσις < γαλλ. névrose]

1.4 Λεξικό της Νεας Ελληνικής Γλώσσας (ΛΝΕΓ) (Γ. Μπαμπινιώτη)

-ίαση παραγωγικό επίθημα για τον σχηματισμό θηλυκών ουσιαστικών που δηλώνουν ασθένεια ή παθολογική κατάσταση: *μυκτη-ίαση, ψωρ-ίαση, ελεφαντ-ίαση, χολολιθ-ίαση*. [ΕΤΥΜ. Παραγ. επίθημα τῆς Αρχ. και Ν. Ελληνικῆς (πβ. αρχ. λιθ-ίασις, μτυν. μυρμηκ-ίασις, ψωρ-ίασις), το οποίο προέρχεται από ρ. σε -ιάω / -ιάω (λ.χ. μτυν. μυρμηκ-ιάω) με επίθημα -σις, ενώ αργότερα απαντά και αυτοτελώς ή σε ξέν. επιστημ. όρους (λ.χ. κοκκ-ίαση, ελμινθ-ίαση < αγγλ. helminth-iasis)].

-ώση παραγωγικό επίθημα που δηλώνει: 1. ασθένειες και παθήσεις, ιδίως σε ιατρικούς όρους, π.χ. *θρόμβ-ωση, κίρρ-ωση, σκολί-ωση* 2. τε-

χνικούς όρους, δηλαδή αφαίρεση ή επικάλυψη με ό,τι δηλώνει το αντίστοιχο ρήμα: *γαλβάν-ωση, αφαλάτ-ωση, επιχρύσ-ωση.*

[ΕΤΥΜ. < αρχ. -ωσις < -ῶ (-όω) (λ.χ. τύφλωσις < τυφλῶ (-όω) < τυφλός, κάκωσις < κακῶ (-όω) < κακός). Το επίθημα πέρασε μέσω του λατ. -osis σε ιατρ. όρους αρκετών γλωσσών, λ.χ. αγγλ. tubercul-osis «φυματίωση», γαλλ. psych-ose κ.ά.].

-ωση: δήλωση παθήσεων / ασθενειών. Το παραγωγικό επίθημα **-ωση** (< -ωσις) χρησιμοποιήθηκε ήδη στην Αρχαία για τον σχηματισμό ουσιαστικών που δήλωναν ασθένειες (**θρόμβωσις** στον Διοσκουρίδη, **ἀγκύλωσις** στον Γαληνό, **τύφλωσις** στον Ιπποκράτη). Τα ουσιαστικά αυτά είναι παράγωγα ρημάτων ή απευθείας σχηματισμοί σε -ωση, που χρησιμοποιήθηκαν πολύ στη διεθνή ιατρική ορολογία (τύπος: tuberculosis). Χρησιμοποιήθηκαν επίσης γενικότερα από τους ξένους στην ορολογία των θετικών επιστημών (πβ. osmosis = **ώσωση** και endosmosis, exosmosis). Παραδείγματα παραγωγών σε -ωση, δηλωτικών ιατρικής ορολογίας: *αβιταμίνωση, αποβιταμίνωση, αγγειοστένωση, άμβλωση, αντιβίωση, αμοιβάδωση, απονεύρωση, απογόμφωση, αποστέωση, αμαύρωση, αγκύλωση, αδένωση, αιμάτωση, αρτηριοστένωση, αορτοστένωση, αποτοξίνωση, αφίδρωση, αφυδάτωση, βακίλωση, γόμφωση, γαγγραίνωση, γλαύκωση, δερμάτωση, δοθιήνωση, εφίδρωση, εξίδρωση, έλκωση, εξόγκωση, εξέλκωση, έκτρωση, ηπάτωση, ίωση, ιδρωση, καρκίνωση, κόλπωση, κάρωση, κάκωση, κυάνωση, κένωση, κίρρωση, καρκινωμάτωση, λειχήνωση, λόρδωση, λίπωση, μελάνωση, μυκήτωση, νεύρωση, νάρκωση, οστέωση, οστεοπόρωση, πύωση, στένωση, σκλήρωση, σκολίωση, σκελέτωση, σπειροχαίτωση, στόμωση, σπονδύλωση, τοξίνωση, τύφλωση, τυμπάνωση, τύλωση, φυματίωση, χαλάρωση, ψιττάκωση, ψύχωση.*

2. Αναλυτικοί πίνακες όρων και ορισμών

2.1 Στο ΛΚΝ και στο Λεξικό Γεωργακά: 30 από 95 σε -ίαση είναι ιατρικοί όροι (Πίνακας 1)

**Πίνακας 1: Ιατρικοί όροι με δεύτερο συνθετικό «-ίαση»
από τα λεξικά ΛΚΝ και Γεωργακά**

Όρος και ορισμός της έννοιας	Περιγραφή του γενικού μηχανισμού σχηματισμού (σύνθεσης)
ακαρίαση η [akariási] <u>O33</u> : (ιατρ.) παρασιτική δερματοπάθεια που οφείλεται σε άκαρι. [λόγ. < βλατ. acariasis < acar- = <i>άκαρ(ι)</i> + -iasis = - <i>ία(σις)</i> -ση]	αίτιο + -ίαση (άκαρι + -ίαση)
αλλαντίαση η [alandiási] <u>O33</u> : δηλητηρίαση που προκαλείται από αλλαντικά και γενικότερα από συντηρημένες τροφές στις οποίες έχουν αναπτυχθεί παθογόνοι μικροοργανισμοί. [λόγ. < διεθ. allantiasis < αρχ. <i>άλλαντ-</i> (δες <i>άλλαντα</i>) + -iasis = - <i>ία(σις)</i> -ση]	αίτιο + -ίαση (άλλας, άλλαντ-ος + -ίαση)
αλωπεκίαση η [alopekiási] <u>O33</u> : (ιατρ.) μερική ή ολική εξαφάνιση του τριχώματος από το κεφάλι ή το σώμα, η οποία οφείλεται σε παθολογικά αίτια: <i>Αίτια / μορφές της αλωπεκίασης. Διάχυτη / περιγραμμένη ~.</i> [λόγ. < ελνστ. <i>άλωπεκία(σις)</i> -ση]	παρομοίωση του πάσχοντος με + -ίαση [αρχ. <i>άλωπεκίασις</i> < (αλωπεκίαω) < <i>άλωπηξ-</i> <i>άλωπεκ-ος</i>]
αμοιβαδίαση [amivadiási] η, (L) med = αμοιβάδες (s. αμοιβάδα 2) [der of αμοιβάς w. suff -ίαςις]	αίτιο + -ίαση (αμοιβάς, αμοιβάδ-ος + -ίαση)
αρσενικίαση [arsenicíasi] η, (L) med arsenic poisoning (syn αρσενικισμός) [fr kath (neol) αρσενικίασις, der of αρσενικόν w. suff -ίαςις; cf λιθίασις, μολυβδίασις etc]	αίτιο + -ίαση (αρσενικ-ό + -ίαση)
βαμβακίαση η [vamvakíasi] <u>O33</u> : ασθένεια διάφορων φυτών και δέντρων· (για αμπέλι) ο περονόσπορος. [λόγ. <i>βαμβάκ(ιον)</i> + - <i>ία(σις)</i> -ση απόδ. του λαϊκού <i>μπαμπακάδα</i> (ιδ. σημ.) < <i>μπαμπάκ(ι)</i> -άδα]	αίτιο + -ίαση (βαμβάκ-ιον + -ίαση)
γεροντίαση η [jerondiási] <u>O33</u> : (ιατρ.) πάθηση κατά την οποία εμφανίζονται γεροντικά χαρακτηριστικά σε νεαρά άτομα· γεροντισμός. [λόγ. <i>γεροντ(ισμός)</i> + - <i>ία(σις)</i> -ση]	παρομοίωση του πάσχοντος + -ίαση (γεροντίασις < αρχ. γεροντιάω < γέρων, γέροντ-ος)
διστομίαση η [distomíasi] <u>O33</u> : (ιατρ.) νόσος του ήπατος που προσβάλλει ανθρώπους και ζώα. [λόγ. < βλατ. distomiasis < di- = <i>δι-</i> ¹ + stom(ata) `είδος παρασίτου' < αρχ. πληθ. <i>στόμ(ατα)</i> + -iasis = - <i>ία(σις)</i> -ση]	αίτιο + -ίαση (δίστομ-ον + -ίαση)
ελεφαντίαση η [elefandiási] <u>O33</u> : (ιατρ.) υπέρμετρη και παραμορφωτική πάχυνση του δέρματος και του υποδόριου ιστού, στα άνω και κάτω άκρα του σώματος και στα γεννητικά όργανα. [λόγ. < ελνστ. <i>έλεφαντία(σις)</i> -ση]	παρομοίωση του πάσχοντος + -ίαση (έλεφας, έλεφαντ-ος + -ίαση)
ελμινθίαση η [elminthíasi] <u>O33</u> : (ιατρ.) παρασιτική νόσος που οφείλεται στην παρουσία ελμίνθων στον ανθρώπινο ή σε ζωικό οργανισμό. [λόγ. < γαλλ. helminthiase < αρχ. <i>έλμινθ-</i> (δες <i>έλμινθα</i>) + -iase = - <i>ία(σις)</i> -ση]	αίτιο + -ίαση (έλμινς, έλμινθ-ος + -ίαση)
εντερολιθίαση η [enderolithíasi] <u>O33</u> : (ιατρ.) σχηματισμός και παρουσία λίθων μέσα στον εντερικό σωλήνα. [λόγ. < γαλλ. entérolithiase < entéro- = <i>εντερο-</i> + lithiase = <i>λιθία(ση)</i> -ση]	αποτέλεσμα + -ίαση (εντερολίθος + -ίαση)
εχινόκοκκίαση η [exinokoiási] <u>O33</u> : (ιατρ.) ασθένεια που προσβάλλει ανθρώπους και ζώα και που προκαλείται από τη νύμφη του εχινόκοκκου. [λόγ. <i>εχινόκοκκ(ος)</i> + - <i>ία(σις)</i> -ση μφρδ. βλατ. echinococcoses < echinococc(us) = <i>εχινόκοκκ(ος)</i> -oses = - <i>ία(σις)</i> -ση]	αίτιο + -ίαση (εχινόκοκκ-ος + -ίαση)

<p>λεοντίαση η [leondiasí] O33 : (ιατρ.) παθολογική παραμόρφωση των οστών του προσώπου και του κρανίου. [λόγ. < ελνστ. <i>λεοντία(σις)</i> -ση]</p>	<p>παρομοίωση του πάσχοντος + -ίαση (λέων, λέοντ-ος + -ίαση)</p>
<p>λιθίαση η [liθiasí] O33 : (ιατρ.) παθολογική κατάσταση που συνίσταται στο σχηματισμό λίθων σε διάφορα όργανα του σώματος (νεφρά, κύστη κ.ά.). [λόγ. < αρχ. <i>λιθία(σις)</i> -ση]</p>	<p>αποτέλεσμα + -ίαση (αρχ. λιθίασις < λιθ(ι)άω < λίθ-ος)</p>
<p>μολυβδίαση η [molinvdíasi] O33 : χρόνια δηλητηρίαση του οργανισμού από μόλυβδο: <i>Μεταλλωρύχος που έπαθε ~.</i> [λόγ. <i>μόλυβδ(ος)</i> + -ία(σις) -ση απόδ. αγγλ. lead poisoning, plumbism]</p>	<p>αίτιο + -ίαση (μόλυβδ-ος + -ίαση)</p>
<p>μυκητίαση η [mikitiási] O33 : (ιατρ.) γενική ονομασία παθήσεων, συνήθ. δερματικών, που οφείλονται σε μύκητες. [λόγ. <i>μυκητ-</i> (δες <i>μύκητας</i>) + -ία(σις) -ση απόδ. βλατ. mycosis (< αρχ. <i>μύκ(ης) -osis = -ωσις</i>)]</p>	<p>αίτιο + -ίαση (μύκης, μύκητ-ος + -ίαση)</p>
<p>νεφρολιθίαση η [nefroliθiasí] O33 : σχηματισμός λίθων στα νεφρά. [λόγ. < βλατ. nephrolithiasis < nephro- = <i>νεφρο-</i> + lithiasis = <i>λιθία(σις)</i> -ση]</p>	<p>αποτέλεσμα + -ίαση (νεφρόλιθ-ος + -ίαση)</p>
<p>νικοτινίαση η [nikotiniási] O33 : σύνολο διαταραχών του νευρικού συστήματος που προκαλείται από την κατάχρηση της νικοτίνης· νικοτινισμός. [λόγ. <i>νικοτίν(η)</i> + -ία(σις) -ση απόδ. γαλλ. nicotinisme]</p>	<p>αίτιο + -ίαση (νικοτίν-η + -ίαση)</p>
<p>ουρολιθίαση η [uroliθiasí] O33 : (ιατρ.) σχηματισμός ουρολίθων στο ουροποιητικό σύστημα. [λόγ. < γαλλ. urolithiasis < uro- = <i>ουρο-</i> + lithiasis < αρχ. <i>λιθία(σις)</i> -ση]</p>	<p>αποτέλεσμα + -ίαση (ουρόλιθ-ος + -ίαση)</p>
<p>πιτυρίαση η [pitiρίαςi] O33 : (ιατρ.) μορφή (ελαφράς) δερματοπάθειας του τριχωτού της κεφαλής ή άλλων περιοχών του σώματος: <i>Απλή / ερυθρά ~.</i> [λόγ. < ελνστ. <i>πιτυρία(σις)</i> -ση]</p>	<p>αποτέλεσμα + -ίαση (πίτυρ-ον + -ίαση)</p>
<p>πνευμονοκονίαση η [pnevmonokoniási] O33 : (ιατρ.) ονομασία διάφορων πνευμονικών παθήσεων, που οφείλονται στη μακρόχρονη εισπνοή σκόνης και αιωρούμενων στον αέρα σωματιδίων, που επικάθονται στους πνεύμονες. [λόγ. < αγγλ. pneumoconiosis < pneumo- = <i>πνευμονο-</i> + αρχ. <i>κόν(ις)</i> 'σκόνη' (δες λ.) + -iosis = -ία(σις) -ση]</p>	<p>αίτιο + -ίαση (πνευμονόκοκκ-ος + -ίαση)</p>
<p>πνευμονολιθίαση η [pnevmonoliθiasí] O33 : (ιατρ.) πάθηση που οφείλεται στο σχηματισμό πνευμονόλιθων. [λόγ. < γαλλ. pneumolithiase < pneumo- = <i>πνευμονο-</i> + lithiase = <i>λιθίαση</i>]</p>	<p>αποτέλεσμα + -ίαση (πνευμονόλιθ-ος + -ίαση)</p>
<p>σταφυλοκοκκίαση η [stafilokokiasí] O33 : (ιατρ.) ασθένεια που οφείλεται στο σταφυλόκοκκο: <i>Συμπτώματα / θεραπεία της σταφυλοκοκκίασης.</i> [λόγ. <i>σταφυλόκοκκ(ος)</i> + -ία(σις) -ση μφρδ. γαλλ. staphylococcie]</p>	<p>αίτιο + -ίαση (σταφυλόκοκκ-ος + -ίαση)</p>
<p>στρεπτοκοκκίαση η [streptokokiasí] O33 : (ιατρ.) λοίμωξη (τοπική ή γενική) που οφείλεται σε στρεπτόκοκκο. [λόγ. <i>στρεπτόκοκκ(ος)</i> + -ία(σις) -ση μφρδ. γαλλ. streptococcie]</p>	<p>αίτιο + -ίαση (στρεπτόκοκκ-ος + -ίαση)</p>
<p>τριχινίαση η [trixiniási] O33 : (ιατρ.) ασθένεια που προκαλείται από την κατανάλωση μολυσμένου από παράσιτα χοιρινού κρέατος. [λόγ. < βλατ. trichin(a) < αρχ. <i>τριχιν(ος)</i> (από την ομοιότητα στη μορφή) + -iasis = -ία(σις) -ση]</p>	<p>αίτιο + -ίαση (τριχίν-α + -ίαση)</p>
<p>φθειρίαση η [fθiriási] O33 : (ιατρ.) το σύνολο των δερματικών παθήσεων που προκαλούνται από τις ψείρες. [λόγ. < ελνστ. <i>φθειρία(σις)</i> -ση]</p>	<p>αίτιο + -ίαση (φθείρ, φθειρ-ός + -ίαση)</p>
<p>χολολιθίαση η [xololiθiasí] O33 : (ιατρ.) σχηματισμός και παρουσία χολολίθων στη χοληδόχο κύστη. [λόγ. <i>χολόλιθ(ος)</i> + -ία(σις) -ση (σφαλερή δημιουργία: πρόκειται για νόσο της <i>χολής</i> και όχι των <i>χολολίθων</i>)]</p>	<p>αποτέλεσμα + -ίαση (χολόλιθ-ος + -ίαση)</p>
<p>ψαμμίαση η [psamiasí] O33 : (ιατρ.) πάθηση κατά την οποία ουσίες που περιέχονται στα ούρα δε διαλύονται, αλλά παίρνουν μορφή κρυσταλλικών κόκκων: <i>Πάσχω από ~. Ουρική / φωσφορική ~.</i> [λόγ. <i>ψάμ μ(ος)</i> + -ία(σις) -ση μφρδ. γαλλ. gravelle]</p>	<p>παρομοίωση του αποτελέσματος + -ίαση (ψάμμ-ος + -ίαση)</p>
<p>ψιπτακίαση η [psitakiasí] & ψιπτάκωση η [psitákosi] O33 : (ιατρ.) θανατηφόρα ασθένεια των παπαγάλων που μπορεί να μεταδοθεί και στον άνθρωπο. [λόγ. <i>ψιττακ(ός)</i> + -ία(σις) -ση μφρδ. γαλλ. psittacose = <i>ψιττάκωση</i>-λόγ. < γαλλ. psittacose < λατ. psittac(us) < ελνστ. <i>ψιττακ(ός)</i> -ose = -ωσις > -ωση]</p>	<p>άλλο είδος ζώου πάσχον + -ίαση (ψιπτακ-ός + -ίαση)</p>

<p>ψωρίαση η [psoriasis] O33 : 1.μη μεταδοτική δερματοπάθεια με κύριο χαρακτηριστικό την εμφάνιση κοκκινωπών κηλίδων που καλύπτονται από ξερά, στιλπνά λέπια: <i>Διάχυτη / στικτή / καθολική ~</i>. 2. (βοτ.) πάθηση φυτών που οφείλεται στην παρουσία διάφορων παρασιτικών εντόμων· ψώρα. [λόγ. < ελνστ. <i>ψωρία(σις)</i> -ση]</p>	<p>αποτέλεσμα + -ίαση (αρχ. ψωρίασις < ψωρ(ι)άω < ψώρ-α = φαγούρα)</p>
---	---

2.2 Στο ΛΚΝ και στο Λεξικό Γεωργακά: 29 από 728 σε -ωση είναι ιατρικοί όροι (Πίνακας 2)

Πίνακας 2: Ιατρικοί όροι με παραγωγική κατάληξη «-ωση» από τα λεξικά ΛΚΝ και Γεωργακά

Όρος και ορισμός της έννοιας	Περιγραφή του γενικού μηχανισμού σχηματισμού (παραγωγής)
<p>αβιταμίνωση η [avitaminósi] O33 : (ιατρ.) παθολογική κατάσταση του οργανισμού κατά την οποία οι βιταμίνες βρίσκονται σε χαμηλή ή ανύπαρκτη ποσότητα: <i>Η κακή διατροφή οδηγεί στην ~ του οργανισμού. Πολλά παιδιά γίνονται καχεκτικά από την ~</i>. [λόγ. < γαλλ. avitaminose < a- = α-¹ + vitamin(e) = βιταμίν(η)-ose = -ωσις > -ωση]</p>	<p>α + στοιχείο + -ωση (α + βιταμίν-η + -ωση)</p>
<p>αγκύλωση η [angilósi] O33 : (ιατρ.) ακαμψία άρθρωσης εξαιτίας πάθησης, συνένωση οστών που θα έπρεπε να είναι ξεχωριστά: <i>Το μονοκόμματο από την ~ κορμί του</i>. (μτφ.): <i>Η δραματική συμπίκνωση του έργου καταλήγει σε ~</i>. [λόγ. < ελνστ. <i>ἀγκύλω(σις)</i> 'δέσιμο της γλώσσας' -ση (η σημερ. σημ. μσν.)]</p>	<p>παρομοίωση του αποτελέσματος + -ωση (αρχ. ἀγκύλωσις < ἀγκυλώ < ἀγκός = καμπή)</p>
<p>αθηρωμάτωση η [athirómátosi] O33 : (ιατρ.) η παθολογική εναπόθεση λιπαρών ουσιών στον εσωτερικό χιτώνα των αιμοφόρων αγγείων και η πάθηση την οποία προκαλεί. [λόγ. < vlat. atheromatosis < atheromat- < ελνστ. <i>ἀθηρωματ-</i> (δες <i>αθήρωμα</i>) -osis = -ωσις > -ωση]</p>	<p>εκτεταμένο/υπερπληθές αίτιο + -ωση (αθηρώματ-α + -ωση)</p>
<p>αμιάντωση η [amiándosi] O33 : (ιατρ.) πνευμονική πάθηση που οφείλεται σε εισπνοή μεγάλης ποσότητας από σκόνη αμιάντου. [λόγ. <i>αμιάντ(ος)</i> -ωσις > -ωση μτφρδ. αγγλ. asbestosis (< λατ. asbestos < ελνστ. <i>ἄσβεστος</i>)]</p>	<p>εκτεταμένο/υπερπληθές αίτιο + -ωση (πολύς αμιάντ-ος + -ωση)</p>
<p>αμοιβάδωση η [amivádosi] O33 : (ιατρ.) αρρώστια των εντέρων που προκαλείται από την είσοδο αμοιβάδων στον οργανισμό και χαρακτηρίζεται κυρίως από δυσεντερία· οι αμοιβάδες. [λόγ. <i>αμοιβαδ-</i> (δες <i>αμοιβάδα</i>) -ωσις > -ωση μτφρδ. γαλλ. amibiase]</p>	<p>εκτεταμένο/υπερπληθές αίτιο + -ωση (αμοιβάδ-ες + -ωση)</p>
<p>αποβιταμίνωση η [arovitaminósi] O33 : η αβιταμίνωση. [λόγ. <i>απο-βιταμίν(η)</i> -ωσις > -ωση μτφρδ. γαλλ. avitaminose]</p>	<p>απο + στοιχείο + -ωση (απο + βιταμίν-η + -ωση)</p>
<p>αρτηριοσκλήρωση η [artiriosklírosi] & αρτηριοσκλήρυνση η [artiriosklí rinsi] O33 : 1.(ιατρ.) νόσος των αρτηριών που επιφέρει ελάττωση ή απώλεια της ελαστικότητάς τους. 2. (μτφ.) η προσκόλληση σε παλιές, οπισθοδρομικές αντιλήψεις, η αντίδραση σε καθετί το νεωτεριστικό. [λόγ. < γαλλ. artériosclérose < αρχ. <i>ἀρτηρί(α)</i> -ο- + sclérose < ελνστ. <i>σκληρω(σις)</i> -ση· λόγ. <i>αρτηριο(σκληρωσις)σκληρυνσις</i>]</p>	<p>μέλος/μέρος + χαρακτηριστικό του αποτελέσματος + -ωση (αρτηρί-α + σκλήρωση < αρχ. σκλήρωσις < σκληρώ < σκληρ-ός)</p>
<p>έλκωση η [éلكosi] O33 : σχηματισμός έλκους ή έλκων. [λόγ. < αρχ. <i>έλ κω(σις)</i> -ση]</p>	<p>αποτέλεσμα + -ωση (αρχ. έλκωσις < έλκώ < έλκ-ος)</p>
<p>ίωση η [íosi] O33 : (ιατρ.) λοίμωξη που οφείλεται σε ιό: <i>~ του αναπνευστικού συστήματος</i>. [λόγ. <i>ι(ός)</i> -ωσις > -ωση μτφρδ. διεθ. virosis < vir(us) (δες στο <i>ιός</i>) -osis = -ωση]</p>	<p>αίτιο + -ωση (ι-ός + -ωση)</p>

<p>κίρρωση η [kírosi] <u>O33</u> : (ιατρ.) πολύ σοβαρή νόσος του ήπατος, η οποία συνήθ. καταλήγει σε θάνατο. [λόγ. < γαλλ. cirrhose < αρχ. κίρρ(ός) `κιτρινωπός` -ose = -ωσις > -ωση]</p>	<p>χαρακτηριστικό του αποτελέσματος + -ωση (κίρρ-ός + -ωση)</p>
<p>κομμίωση η [komíosi] <u>O33</u> : ασθένεια ορισμένων φυτών, που χαρακτηρίζεται από την υπερβολική έκκριση κόμμεως. [λόγ. κόμμι -ωσις > -ωση απόδ. βλατ. gummosis]</p>	<p>αποτέλεσμα + -ωση (κόμμι + -ωση)</p>
<p>κυάμωση η [kiámosi] <u>O33</u> : βαριά αιμολυτική ασθένεια που προκαλείται από την κατανάλωση κουκιών σε άτομα με κληρονομική προδιάθεση. [λόγ. < αρχ. κύαμ(ος) `κουκί` -ωσις > -ωση]</p>	<p>αίτιο + -ωση (κύαμ-ος + -ωση)</p>
<p>κύφωση η [kífosi] <u>O33</u> : (ιατρ.) η παθολογική κύρτωση της σπονδυλικής στήλης στο ύψος της ράχης η οποία στο σημείο αυτό παρουσιάζει μια στρογγυλή προεξοχή και κάνει το σώμα εκείνου που πάσχει να κλίνει προς τα εμπρός. ANT λόρδωση. [λόγ. < αρχ. κύφω(σις) -ση]</p>	<p>χαρακτηριστικό του αποτελέσματος + -ωση (αρχ. κύφωσις < κυφόομαι < κυφ-ός)</p>
<p>κώφωση η [kófosi] <u>O33</u> : I. (ιατρ.) η έλλειψη της ακοής. II. (γλωσσ.) η αποβολή των άτονων φθόγγων [i] και [u] καθώς και η τροπή των άτονων [e] και [o] σε [i] και [u] αντίστοιχα, π.χ. "του πιδί, του κτι, του χουράφ', ου λύκουσ": <i>H~ είναι χαρακτηριστικό των βόρειων ιδιωμάτων της νέας ελληνικής.</i> [λόγ. < αρχ. κώφω(σις) -ση (στη σημ. I)]</p>	<p>χαρακτηριστικό του αποτελέσματος + -ωση (αρχ. κώφωσις < κωφώ < κωφ-ός)</p>
<p>λόρδωση η [lórdosi] <u>O33</u> : (ιατρ.) παθολογική κύρτωση της σπονδυλικής στήλης που κάνει το σώμα του πάσχοντος να κλίνει προς τα πίσω. ANT κύφωση. [λόγ. < αρχ. λόρδω(σις) -ση]</p>	<p>χαρακτηριστικό του αποτελέσματος + -ωση (αρχ. λόρδωσις < λορδόω < λορδ-ός = κορδωμενος)</p>
<p>μονοπυρήνωση η [monopirínosi] <u>O33</u> : (ιατρ.) <i>Λοιμώδης</i> ~, ονομασία λοίμωξης. [λόγ. <i>μονο-</i> + <i>πυρήν-</i> (δες <i>πυρήνας</i>) -ωσις > -ωση μτφρδ. βλατ. mononucleosis (μονο- = <i>μονο-</i>, -osis = -ωσις)]</p>	<p>εκτεταμένο/υπερπληθές αίτιο + -ωση (μονοπύρην-α + -ωση)</p>
<p>οστεοπόρωση η [osteoporósi] <u>O33</u> : (ιατρ.) παθολογική κατάσταση, κατά την οποία αραιώνει ο ιστός των οστών με συνέπεια αυτά να γίνονται εύθραυστα. [λόγ. < διεθ. osteo- = <i>οστεο-</i> + porosis = <i>πόρω(σις) -ση</i>]</p>	<p>μέλος/μέρος + χαρακτηριστικό του αποτελέσματος + -ωση (όστούν = όστέ-ον + πόρ-ος + -ωση)</p>
<p>πύρωση η [pórosi] <u>O33</u> : 1. η ενέργεια ή το αποτέλεσμα του πωρώνω: <i>Συνειδησιακή / συναισθηματική ~. Ηθική ~. ~ με τη μουσική.</i> 2. (ιατρ.) δημιουργία πύρου σε κάταγμα. [λόγ.: 1: ελνστ. πύρω(σις) -ση 2: αρχ. σημ.]</p>	<p>αποτέλεσμα + -ωση (αρχ. πωρωσις < πωρώω < πώρ-ος = πουρί)</p>
<p>σκολίωση η [skolíosi] <u>O33</u> : (ιατρ.) πάθηση της σπονδυλικής στήλης, κατά την οποία παρουσιάζεται μόνιμη προς τα πλάγια παρέκκλιση είτε ολόκληρης της σπονδυλικής στήλης είτε σε ένα μόνο τμήμα της. [λόγ. < ελνστ. σκολίω(σις) `στρίψιμο` -ση σημδ. γαλλ. scoliose (< ελνστ. σκολίωσις)]</p>	<p>χαρακτηριστικό του αποτελέσματος + -ωση (αρχ. σκολίωσις < σκολιώω < σκολι-ός = στραβός)</p>
<p>τοξίνωση η [toksínosi] <u>O33</u> : δηλητηρίαση του οργανισμού με τοξίνες. [λόγ. <i>τοξίν(η) -ωσις</i> > -ωση μτφρδ. γαλλ. toxicose]</p>	<p>αίτιο + -ωση (τοξίν-η + -ωση)</p>
<p>τοξοπλάσμωση η [toksoplázmosi] <u>O33</u> : (ιατρ.) μόλυνση που προκαλείται από τοξόπλασμα. [λόγ. < γαλλ. toxoplasmose < toxoplasm(e) = <i>τοξόπλασμ(α) -ose</i> = -ωσις > -ωση]</p>	<p>αίτιο + -ωση (τοξόπλασμ-α + -ωση)</p>
<p>τύφλωση η [tíflosi] <u>O33</u> : 1α. έλλειψη ή στέρηση της όρασης, της ικανότητας που έχει ο άνθρωπος και το ζώο να βλέπει: <i>Εκ γενετής / επίκτητη ~. Ασθένειες που προκαλούν την ~.</i> β. (ιατρ.) <i>ψυχική ~</i>, αδυναμία να αναγνωρίσει ο ψυχικά άρρωστος τα αντικείμενα που βλέπει. <i>Λεκτική ~</i>, αλεξία. <i>Χρωματική ~.</i> 2. (μτφ.) στέρηση της ικανότητας να κρίνει κανείς ορθά και να διακρίνει το σωστό από το λάθος: <i>Ηθική / πολιτική ~.</i> [λόγ. < αρχ. τύφλω(σις) -ση]</p>	<p>χαρακτηριστικό του αποτελέσματος + -ωση (αρχ. τύφλωσις < τυφλώω < τυφλ-ός)</p>
<p>υποβιταμίνωση η [iprovitámínosi] <u>O33</u> : (ιατρ.) ανεπάρκεια βιταμινών στον οργανισμό. [λόγ. <i>υπο-</i> βιταμίν(η) -ωσις > -ωση κατά το <i>αβιταμίνωσις</i>]</p>	<p>υπο + στοιχείο + -ωση (υπο + βιταμίν-η + -ωση)</p>

<p>φλόγωση η [flogosi] <u>O33</u> : η φλεγμονή, ο ερεθισμός. [λόγ. < αρχ. φλό γω(σις) -ση]</p>	<p>παρομοίωση του αποτελέσματος + -ωση (αρχ. φλόγωσις < φλογόω < φλοξ, φλογ-ός)</p>
<p>φυματίωση η [fimatiosi] <u>O33</u> : λοιμώδης και μεταδοτική ασθένεια ανθρώπων και ζώων, που οφείλεται σε βακτηρίδιο και προσβάλλει διάφορα όργανα· φθίση: Πνευμονική ~. ~ οστών / εντέρων / λεμφαδένων / νεφρών. Προσβλήθηκε / αρρώστησε / πέθανε από ~. [λόγ. φυμάτι(ον) -ωσις > -ωση μτφρδ. γαλλ. tuberculose]</p>	<p>εκτεταμένο/υπερπληθές αποτέλεσμα + -ωση (φυμάτι-α + -ωση)</p>
<p>χαλικώση η [chalikosi] <u>O33</u> : (ιατρ.) είδος πνευμονοκονίασης από την οποία προσβάλλονται οι λατόμοι. [λόγ. < λατ. chalicosis < αρχ. χαλικ- (χάλιξ)δες στο χαλίκι) -osis = -ωσις > -ωση]</p>	<p>αίτιο + -ωση (χάλιξ, χάλικ-ος + -ωση)</p>
<p>χοιράδωση η [xiradosi] <u>O33</u> : (ιατρ.) η ασθένεια χοιράδες. [λόγ. χοιρά δ(ες) -ωσις > -ωση]</p>	<p>αποτέλεσμα + -ωση [αρχ. χοιράδ-ες + -ωση] χοιράς, χοιράδος = σκόπελος που μοιάζει με ράχη χοίρου χοιράδες = διόγκωση των αδένων του λαιμού</p>
<p>ψιπτάκωση η [psitakosi] <u>O33</u> : (ιατρ.) θανατηφόρα ασθένεια των παπαγάλων που μπορεί να μεταδοθεί και στον άνθρωπο. [λόγ. ψιττακ(ός) + -ία(σις) -ση μτφρδ. γαλλ. psittacose = ψιπτάκωση-λόγ. < γαλλ. psittacose < λατ. psittac(us) < ελνστ. ψιττακ(ός) -ose = -ωσις > -ωση]</p>	<p>άλλο είδος ζώου πάσχον + -ίαση (ψιπτακ-ός + -ωση)</p>
<p>ψύχωση η [psixosi] <u>O33</u> : 1.(ψυχιατρ.) ψυχασθένεια κατά την οποία ο ασθενής δεν αναγνωρίζει (σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει στη νευρώση) τη νοσηρότητά του. 2α. βασανιστική έμμονη ιδέα που προκαλεί ταραχή στη συνείδηση ατόμου ή συνόλου: Μαζική ~. β. (μτφ.) υπερβολικό πάθος, αγάπη για κτ.: Έχει ~ με τη μουσική. [λόγ. < γαλλ. psychose < psych(o)- = ψυχ(ο)-² -ωσις > -ωση κατά το pénrose = νεύρωση (διαφ. το ελνστ. ψύχωσις `αναζωογόνηση)]]</p>	<p>μέλος/μέρος πάσχον + -ωση (ψυχ-ή + -ωση)</p>

3. Συνοπτικοί πίνακες σχηματισμού των όρων των Πινάκων 1 και 2

Στους πίνακες 3 και 4 συνοψίζονται οι τρόποι γενικού μηχανισμού σχηματισμού των όρων των πινάκων 1 και 2, αντίστοιχα (πρώτη και δεύτερη στήλη) και οι όροι που σχηματίστηκαν με τον κάθε μηχανισμό (τρίτη στήλη).

Πίνακας 3. β' συνθετικό: -ίαση

Περιγραφή του γενικού μηχανισμού σχηματισμού (σύνθεσης)		Όροι του πίνακα 1 που σχηματίστηκαν με τον αντίστοιχο γενικό μηχανισμό
α' συνθετικό σχετικό με το αίτιο	αίτιο + -ίαση	ακαρίαση, αλλαντίαση, αμοιβαδίαση, αρσενικίαση, βαμβακίαση, διστομίαση, ελμινθίαση, εχινόκοκκίαση, μολυβδίαση, μυκητίαση, νικοτινίαση, πνευμονοκονίαση, σταφυλοκοκκίαση, στρεπτοκοκκίαση, τριχινίαση, φθειρίαση
α' συνθετικό σχετικό με το αποτέλεσμα	αποτέλεσμα + -ίαση	λιθίαση, εντερολιθίαση, νεφρολιθίαση, ουρολιθίαση, πνευμονολιθίαση, χολολιθίαση, πιτυρίαση, ψωρίαση, ψαμμίαση
	παρομοίωση του αποτελέσματος + -ίαση	
	παρομοίωση του πάσχοντος + -ίαση	γεροντίαση, ελεφαντίαση, λεοντίαση, αλωπεκίαση
α' συνθετικό σχετικό με άλλο ζώο	άλλο είδος ζώου πάσχον + -ίαση	ψιπτακίαση

Πίνακας 4. Παραγωγική κατάληξη: -ωση

	Περιγραφή του γενικού μηχανισμού σχηματισμού (παραγωγής)	Όροι του πίνακα 1 που σχηματίστηκαν με τον αντίστοιχο γενικό μηχανισμό
πρωτότυπη λέξη σχετική με το αίτιο	αίτιο + -ωση	ίωση, κυάμωση, τοξίνωση, τοξοπλάσμωση, χαλίκωση
	εκτεταμένο/υπερπληθές αίτιο + -ωση	αθηρωμάτωση, αμιάντωση, αμοιβάδωση, μονοπυρήνωση, φυματίωση
πρωτότυπη λέξη σχετική με το αποτέλεσμα	αποτέλεσμα + -ωση	έλκωση, κομμίωση, πύρωση, χοιράδωση
	παρομοίωση του αποτελέσματος + -ωση	αγκύλλωση, φλόγωση
	χαρακτηριστικό του αποτελέσματος + -ωση	κίρρωση, κύφωση, κώφωση, λόρδωση, σκολίωση, τύφλωση
	μέλος/μέρος + χαρακτηριστικό του αποτελέσματος + -ωση	αρτηριοσκλήρωση, οστεοπόρωση
	μέλος/μέρος πάσχον + -ωση	ψύχωση
πρωτότυπη λέξη σχετική με άλλο ζώο	άλλο είδος ζώου πάσχον + -ωση	ψιπτάκωση
α' συνθετικό σχετικό με τον βαθμό παρουσίας κάποιου στοιχείου (που δηλώνεται από την πρωτότυπη λέξη)	α + στοιχείο + -ωση	αβιταμίνωση
	υπο + στοιχείο + -ωση	υποβιταμίνωση
	απο + στοιχείο + -ωση	αποβιταμίνωση

4. Συμπεράσματα και προτάσεις

4.1 Συμπεράσματα

- α. Σύμφωνα με αυτήν τη μικρή λεξικογραφική έρευνα (με βοήθεια από τα λεξικά της αρχαίας και της νέας ελληνικής: ΑΚΝ, Γεωργακά, ΛΝΕΓ, Μείζον, Δ. Δημητράκου, Σταματάκου, LSJ, Webster's και Petit Robert), τόσο το **β' συνθετικό -ίαση** όσο και η **παραγωγική κατάληξη -ωση** χρησιμοποιούνται ήδη σε ιατρικούς όρους από την αρχαιότητα (ως **-ίασις** και **-ωσις**, αντίστοιχα).
- β. Οι **ιατρικοί όροι με β' συνθετικό -ίαση** αποτελούν μεγάλο ποσοστό των λέξεων του γενικού λεξικού (στη συγκεκριμένη μέτρηση: 30/95 = **32%**) που λήγουν σε **-ίαση**, έναντι των **ιατρικών όρων με παραγωγική κατάληξη -ωση**, που αποτελούν μικρό ποσοστό των λέξεων που λήγουν σε **-ωση** (στη συγκεκριμένη μέτρηση: 28/727 = **4%**). Λόγω αυτού του γεγονότος, οι ιατρικοί όροι που λήγουν σε **-ίαση** διακρίνονται από τον κοινό ακροατή ή αναγνώστη ευκολότερα ως ιατρικοί όροι από ό,τι εκείνοι που λήγουν σε **-ωση**.
- γ. Τόσο η **-ίαση** όσο και η **-ωση** χρησιμοποιούνται για να δείξουν παθολογικές καταστάσεις ή ασθένειες και προστίθενται σε **θέμα** (**α' συνθετικό ή πρωτότυπη λέξη**, αντίστοιχα) που έχει **σχέση** με το **αίτιο** της ασθένειας ή με το **αποτέλεσμα** ή και – σπάνια – με **άλλο είδος ζώου** όπου εμφανίζεται η ασθένεια (βρέθηκε μόνο μία περίπτωση όπου μάλιστα χρησιμοποιούνται και οι δύο καταλήξεις: *ψιπτακίαση / ψιπτάκωση*).
- δ. Η χρήση της παραγωγικής κατάληξης **-ωση** αναλύεται σε περισσότερες υποπεριπτώσεις, γεγονός που της δίνει τη δυνατότητα να αποδώσει λεπτότερες διακρίσεις. Η κατάληξη **-ωση** χρησιμοποιείται, επιπλέον, για να δείξει την **παρουσία** κάποιου **στοιχείου**, της οποίας ο βαθμός δηλώνεται από ένα πρόσθετο **α' συνθετικό**.

- ε. Στους **ελληνογενείς** ιατρικούς όρους που σχηματίζονται πρωτογενώς στην αγγλική ή γαλλική και αποδίδονται με **ισοδύναμους όρους** στην ελληνική γλώσσα, η μεν αγγλική έχει χρησιμοποιήσει και τους δύο τρόπους με τις αντίστοιχες καταλήξεις: **-iasis** και **-osis**, ενώ η γαλλική φαίνεται ότι χρησιμοποιεί μόνο την κατάληξη **-ose** (και εκεί όπου η αγγλική έχει χρησιμοποιήσει την κατάληξη **-iasis**).
- στ. Από τις **αρχές σχηματισμού όρων** (*Διαφάνεια, Συνέπεια, Καταλληλότητα, Οικονομία, Παραγωγικότητα, Ορθότητα και Εντοπιότητα*) μόνο η αρχή της (γλωσσικής) Οικονομίας δεν ικανοποιείται το ίδιο από τις δύο, αφού η κατάληξη **-ωση** είναι «οικονομικότερη» γιατί έχει μία συλλαβή λιγότερη. Το ίδιο ισχύει και στις παραγωγικές καταλήξεις που προκύπτουν στις δύο περιπτώσεις (οι οποίες όμως δεν χρησιμοποιούνται συχνά):

	Παραγωγική κατάληξη
-ίαση	-ιασικός
-ωση	-ωσικός / -ωτικός ¹

4.2 Προτάσεις

- α. Κατά την **πρωτογενή οροδοσία** (στην ελληνική γλώσσα), τόσο το β' συνθετικό **-ίαση** όσο και η παραγωγική κατάληξη **-ωση**, από πλευράς σημασίας, μπορούν να χρησιμοποιηθούν αδιακρίτως. Ως κριτήρια για την προτίμηση της μίας ή της άλλης, μπορούν να ληφθούν υπόψη τα **στοιχεία σχηματισμού που δίνονται στους πίνακες 3 και 4**, και από τις αρχές σχηματισμού όρων (*Διαφάνεια, Συνέπεια, Καταλληλότητα, Οικονομία, Παραγωγικότητα, Ορθότητα και Εντοπιότητα*) να εξεταστούν η αρχή της (γλωσσικής) Οικονομίας και η αρχή της γλωσσικής **Καταλληλότητας** (κυρίως σχετικά με τη **μορφολογία** του α' συνθετικού ή της πρωτότυπης λέξης και με τις ενδεχόμενες **συνδηλώσεις**) και να ληφθεί υπόψη και το **γλωσσικό αισθητήριο** του ονοματοθέτη.
- ζ. Κατά τη **δευτερογενή οροδοσία** (στην ελληνική γλώσσα), η οποία λαμβάνει υπόψη της και τον ήδη υπάρχοντα πρωτογενή ξενόγλωσσο όρο, καταρχήν, εάν ο ξενόγλωσσος όρος λήγει σε **-iasis** δεν υπάρχει λόγος ο ελληνικός όρος να μην είναι σε **-ίαση** ή εάν ο ξενόγλωσσος όρος λήγει σε **-osis** δεν υπάρχει, λόγος ο ελληνικός όρος να μην είναι σε **-ωση**. Μπορεί να γίνεται παραβίαση αυτού του κανόνα, μόνο αν ο προκύπτων αντίστοιχος ελληνικός όρος **προσκρούει έντονα** στην αρχή της γλωσσικής **Καταλληλότητας** (όσον αφορά τη **μορφολογία** του α' συνθετικού ή της πρωτότυπης λέξης και τις ενδεχόμενες **συνδηλώσεις**) και στο **γλωσσικό αισθητήριο** μας.

Κ. Βαλεοντής
Πρόεδρος του ΓΕΣΥ

¹ η παραγωγική κατάληξη **-ωτικός** χρησιμοποιείται κανονικά για παράγωγα **ρημάτων** σε **-όω/-ώνω**